

Boganmeldelse

Nærvær og tid. Gudstjenester og rum til mennesker med demens og deres pårørende. En ide-, proces-og brugsbog.

**Af Rose Marie Tillisch og Line Skovgaard Pedersen (red.).
Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, København 2022.**

*Anmeldt af Aase-Marie Ottesen, sygeplejerske, ph.d., forsker,
Aalborg Universitet.*

Bogen er et resultat af, at Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter i perioden januar 2019 til december 2021 har haft gerontologi som satsningsområde. Helt overordnet har ønsket været at styrke og synliggøre det folkekirkelige ældrearbejde med særligt fokus på personer med demens og deres pårørende. Satsningsområdet har udmøntet sig i, at der for det første er udviklet og iværksat en toårig tværfaglig gerontologisk efteruddannelse for præster, kirkemusikere og for øvrige medarbejdere indenfor folkekirkens område. 32 har indtil nu gennemført uddannelsen. For det andet er der arbejdet med at styrke og opbygge samskabelsesprojekter på landsplan, som har taget udgangspunkt i pilotprojekt i Aarhus. Samskabelsesprojektet i Aarhus har f.eks. udmøntet sig i samarbejder mellem kommune, Erindringslejligheden i Den Gamle By i Aarhus og folkekirken i Aarhus.

Bogens bidragydere er deltagere fra den gerontologiske efteruddannelse og fra de konkrete samskabelsesprojekter, der er gennemført på landsplan. Som angivet i bogens titel, ønsker redaktører og gruppen af bidragydere, at bogen skal ses som "en ide-, proces-og brugsbog", hvilket den til fulde lever op til. Den giver indsigt i, hvad kirken kan i mødet med personer med demens og deres pårørende, men samtidig giver den også mange eksempler på hvilke udfordringer, der er såvel indadtil i kirken som udadtil i kirkens virke og samarbejdsprocesser, når fokus er på forandringer og nytænkning.

Redaktørerne beskriver, at Folkekirken nu, igennem det gerontologiske satsningsområde, har fået øjnene op for demensforsker Tom Kitwoods teori og forskning om personcentreret omsorg, som har vundet indpas og praktiseres mange steder såvel i den danske sundhedssektor som internationalt. Den personcentrede omsorg bygger på og illustreres via en blomst med følgende fem psykosociale behov/kronblade: Trøst, identitet, tilknytning, beskæftigelse og inklusion. Blomstens midte, frugtanlægget udgør: Kærlighed. Allerede i bogens forord sætter redaktørerne rammen for, hvad kirken kan med dette udgangspunkt, hvor der skrives således:

”Kirkens profession er kærlighed. Kirken magter at forkynde kærlighed i afmagtens tegn. Dens teologi går ud på at forkynde kærlighedens gud. Ikke en sentimental kærlighed, ikke en seksualiseret kærlighed, men en kærlighed der tror alt, håber alt og udholder alt. En praktisk og jordnært anlagt kærlighed. Kirken er gennem liturgisk, musisk og teologisk viden og empati en institution der på en klangbund af rummelig kærlighed giver håb. Der er bud efter dette håb som kærligheden i blomstens midte vækker... Kærligheden placeret i blomstens frugtknude giver anlæg til samværsformer der folder sig ud i kronbladene: Ved sjælesorgssamtalen én til én, til nærværsgudstjenester, i pårørende grupper, på vandrehold, i samtalesaloner, i erindringsværksteder.”

Redaktørerne lægger derudover vægt på nødvendigheden af at have en baggrundsviden inden for demens-, alders-, hjerne- og reminiscensforskning, uanset om man er præst, kirkemusiker, kirke- og kulturmedarbejder, kirketjener, graver eller frivillig, hvis folkekirken fremadrettet skal udvikle og udvide sine liturgiske og musiske rammer. Med det formål at kunne møde sine medmennesker, der hvor de har mest brug for det.

I bogens kapitler udfoldes en rigdom af ideer, fortællinger, praktiske og virkeliggjorte eksempler og handlemuligheder med hensyn til at udvikle folkekirkenes liturgiske og musiske rammer. Blot for at nævne nogle enkelte emner, der illustreres: Kirken som frirum i livet med demens, at skabe rum til ro under andagt for personer med demens på plejehjem, generationsmøder, baby-ældresaltesang på et plejehjem, saltesangsgudstjenester, gudstjenester for personer med demens, erindringskabende samværsformer for personer med demens og deres pårørende, sangcafe for personer med demens og deres pårørende og hvordan kirken bliver en demensvenlig kirke.

Der udvises megen kreativitet under de kirkelige handlinger, hvor der f.eks. bruges genstande, der kan stimulere erindringer, der blæses sæbebobler, deltagerne sidder i rundkreds, der spilles på instrumenter, der skabes øjenkontakt og der skrues ned for ordene og op for billederne, når der tales med og til personer med demens.

En sognepræst og kirkemusiker gør sig f.eks. følgende overvejelser over valg af fremgangsmåder og handlinger: *”Man skal nok være opmærksom på, at mænd og kvinder kan opleve nærhed og den personlige henvendelse ret forskelligt. Nogle vil opleve det som grænseoverskridende... Det kan komme til at virke barnligt, som om det er en børnehave eller vuggestue man befinder sig i. Grænsen er svær og balancen er hårfin.”* Som læser kan jeg kun bifalde disse betragtninger og har lyst til at supplere med og pointere, hvor vigtigt det er at have for øje, at de kirkelige handlinger altid tager sit udgangspunkt i en personorienteret tilgang, hvor handlinger er afstemt efter hver enkelt person/deltager og dennes behov, ønsker og funktionsevner.

Fra de fagprofessionelle fortælles om, at det også for dem kan være grænseoverskridende med de nye måder. Og som en præst beskriver: *”... Så kræver det mod fra min side og overskud, der handler om at være fuldstændig til stede i nuet og gribe det, der kommer frem fra deltagerne.”*

Med baggrund i de ovenstående setninger og betragtninger, kan jeg kun anbefale alle, der endnu ikke er kommet i gang, til at tage et første skridt i udviklings- og forandringsprocessen - kom i gang - start med at læse og hente inspiration i bogen *”Nærvær og Tid”*.